

מכון מניטו

כי מציון

פרשה וזאת הברכה

דבר תורה שכתב הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו)

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי

צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, בלה בל אנגי, ואיתי קולין (ה"ע – הערת העורכים)

שְׂרִיַת עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכַל. (בראשית, לב, כט)

זוהי זהות "על-אנושית" מכיוון שעניינה לאחד שני ערכים מוחלטים - החסד והדין - המנוגדים זה לזה והסותרים זה את זה, אף שכל אחד מהם הכרחי לחלוטין לגילוי האמת שבהווה. כאשר אדם נוהג במידת החסד - ובכך הוא מבני בניו של אברהם - הוא בו זמנית מפר את מידת הדין. וכאשר הוא מתנהג לחלוטין על פי מידת הדין - ובכך הוא מבני בניו של יצחק - הוא מפר לחלוטין את מידת החסד.

אם כן, לכאורה, אין באפשרותו של האדם להגיע להנהגה של **אמת מוסרית**, אלא אם כן הוא עובר תהליך של "שינוי זהות" מוסרי ורוחני. את התהליך הזה מתארת לנו התורה במעבר מהזהות של יעקב, בן יצחק, בן אברהם, אל הזהות **ישראל**.

האדם, מתוך סגולותיו התרבותיות, יכול להשיג תורה כלשהי (מערכת של אמונות ודעות, של חוקים ומשפטים, חוקה...) המבוססת על **ערך אחד**. תורה כזו אינה נדרשת להיות "תורה מן השמים", כלומר פרי של התגלות אלוהית. ההיסטוריה מלאה במסורות תרבותיות או דתיות הבוחרות כציר מרכזי להנהגתן ערך זה או אחר. ההיסטוריה גם מלאה מסיפור כישלונותיהן המוסריים...

לעומת זאת, תורה של **איחוד** המידות (שבלעדיו אין אמת מוסרית אמיתית), אינה יכולה להגיע אל האדם כי אם דרך התגלות אלוהית, מפיו של ה' האחד, מי שדיבורו אחדות הערכים.

זה הרעיון העומד מאחורי הפסוק, המשמש כמבוא לברכה של משה לבני ישראל: **תּוֹרַה צְנָה לָנוּ מֹשֶׁה, מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב.**

הפרשה "וזאת הברכה" היא האחרונה בתורה, וקוראים אותה תמיד בשמיני עצרת, הוא יום שמחת תורה.¹

בחלק הראשון של הפרשה, לפני ברכותיו של משה, מופיע הפסוק:

תּוֹרַה צְנָה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב

(דברים לג, ד)

ונשאלת השאלה: מדוע הפסוק מגדיר את התורה כ"**מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב**" ולא כ"**מורשה קהילת ישראל**"?

בשאלה זו יש לדון, לאור תורתו של המהר"ל,² על פי ההקשר הכללי של הפסוק. לפני שהוא פורש מן המימד הארצי של תולדות ישראל, משה מברך את העם ברכה אחרונה – "וזאת הברכה" - רגע לפני הכניסה חזרה לארץ מורשה, ארץ האבות.³

התורה מספרת שיעקב לבדו זכה להיקרא בשם "ישראל". יעקב ולא עשיו, יעקב ואפילו לא אברהם ויצחק. יתר על כן, מבחינה מסוימת, יצחק ואברהם הם אבות האומה **בדיעבד**, מתוקף העובדה שיעקב הפך לישראל. אלמלא אברהם הוביל ליעקב, אלמלא יצחק הוביל ליעקב, לא היו לא אברהם ולא יצחק אבותיהם של ישראל.

רעיון זה מתברר היטב כאשר מתייחסים למידותיהם של האבות, כל אחד לפי המידה הייחודית שלו: אברהם הוא הצדיק של מידת החסד, יצחק הוא הצדיק של מידת הדין, ויעקב הוא הצדיק של מידת האמת שהיא מידת איחוד המידות. הזכות הייחודית של יעקב נמצאת כאן, במדרגה המאחדת את הערכים. ההגעה למדרגה זו דורשת ממנו גבורה עילאית המעלה אותו לזהות "ישראל". זוהי זהות "על-אנושית", כפי שמעיד הסיפור על מאבקו עם המלאך, מאבק שבסופו הוא ייקרא **ישראל**: "לא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שָׁמַךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי

³ "וְהִבְאֵתִי אֲתֶכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתֵת אֶתְּהָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֶתְּהָ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה' " (שמות ו, ח).

¹ בחוף לארץ, שמיני עצרת נמשך יומיים, ושמחת תורה חל ביום השני.

² עיין ספר תפארת ישראל למהר"ל, פרק סח.